

**Lärarhandledning
Min judiska historia**

MIN JUDISKA HISTORIA

Om programmen, för årskurs 7–9

Det finns tre nya program om nationella minoriteter, Min sverigefinska historia, Min tornedalska historia och Min judiska historia. Det finns också en serie om fyra avsnitt av Min samiska historia. Denna lärarhandledning behandlar programmet *Min judiska historia*. Med nationell minoritet menas en minoritetsgrupp i ett land, med eget språk och kultur.

För att bli erkänd som nationell minoritet i Sverige ska minoritetsgruppen ha bott här i minst 100 år, eller fyra generationer. År 1999 erkändes judar, romer, samer, sverigefinnar och tornedalingar som nationella minoriteter i Sverige. Året efter blev deras respektive språk också erkända som officiella minoritets-språk. Som nationell minoritet har man en gemensam tillhörighet inom sitt språk, sin religion, sin kultur och sina traditioner. Man har också förstärkta rättigheter att kunna använda sitt eget språk i kontakt med myndigheter, vårdpersonal och i skolan. Man har också rätt till modersmåls-

undervisning och möjligheter att kunna se och lyssna på tv- och radioprogram på det egna språket.

De tre programmen handlar om tre av de fem nationella minoriteterna som finns i Sverige – judar, sverigefinnar och tornedalingar.

Judar har bott i Sverige sedan slutet av 1700-talet. Det judiska språket jiddisch talas av cirka 3000 personer i Sverige, men endast ett fåtal har det som modersmål.

Sverigefinnar är alla de som bor i Sverige och härstammar från Finland och har finska som modersmål.

Tornedalingar härstammar från Tornedalen i norra Skandinavien och de talar meänkieli, ett språk nära besläktat med finska.

Kopplingar till kursplanen

Serien kopplar till syftesbeskrivning och centralt innehåll i historia och samhällskunskap. Det finns också möjligheter till ämnesövergripande arbete med till exempel svenskämnet i form av noveller, artiklar, debattinlägg och personporträtt.

HISTORIA

- I undervisningen ska eleverna ges förutsättningar att utveckla sin förmåga att använda en historisk referensram som innefattar olika tolkningar av tidsperioder, kulturmöten och utvecklingslinjer. Genom undervisningen ska eleverna få olika perspektiv på sina egna och andras identiteter, värderingar och föreställningar.
- Historiska perspektiv på urfolket samernas och de övriga nationella minoriteternas situation i Sverige.

SAMHÄLLSKUNSKAP

- I undervisningen ska eleverna ges förutsättningar att uttrycka och värdera olika ståndpunkter i till exempel aktuella samhällsfrågor och argumentera utifrån fakta, värderingar och olika perspektiv. Genom undervisningen ska eleverna ges möjlighet att reflektera över mänskliga rättigheter och demokratiska värden.
- De nationella minoriteterna och samernas ställning som urfolk i Sverige samt vad deras särställning och rättigheter innebär.
- De mänskliga rättigheterna inklusive barnets rättigheter i enlighet med barnkonventionen. Deras innebörd och betydelse samt diskrimineringsgrunderna i svensk lag.

Om arbetsmaterialet

De tre programmen i serien har i sin specifika handledning förslag på introduktion, ett antal centrala begrepp att arbeta med, quiz att besvara, samt arbetsuppgifter under rubrikerna diskussion, ta reda på och fördjupa. Arbetssätt och redovisningsformer kan varieras på olika sätt – muntliga och skriftliga, diskussioner, enskilda eller grupparbeten, ppt-presentationer, plancher etc.

Begreppsförståelse

Det finns en lista med centrala begrepp och ovanliga ord att arbeta med till varje program. Begreppsförståelsen är viktig för att få största möjliga behållning av programmen.

Följande punkter är förslag på hur du kan arbeta med orden *före* och *efter* tittandet:

- Vilka ord är nya och vad betyder de? Låt eleverna gissa sig till betydelsen.
- Ge orden ett passande sammanhang. Kom tillsammans på meningar där orden ingår.
- Hitta synonymer till orden.
- Ta hjälp av orden före tittandet för att fundera på vad programmet kan handla om.
- Titta på orden igen, efter tittandet. I vilket sammanhang användes orden?
- Sammanfatta programmet med hjälp av orden.

Om *Min judiska historia*

Judarna är en av Sveriges fem nationella minoriteter. De har kommit i olika omgångar och från olika platser i världen. 14-åriga Rebecka har börjat fundera mer och mer kring sin egen historia. Hur hamnade hennes släkt i Sverige? Hur har judar haft det i Sverige under historien? Genom sin egen släktresa kastas hon tillbaka till 1700-talet då judar levde under ”judereglementet”, som styrde deras liv med järnhand. Rebeckas gammelfaster berättar om hur rädd hon var som ung. Hennes mormor berättar om släktens flykt från Östeuropa. Och att det faktiskt kan vara svårt att bära sin davidsstjärna öppet i Sverige idag.

Centrala begrepp

nationell minoritet, diskriminering, identitet, kultur, modersmål, rasbiologi, rasism, fördomar, ättlingar, judereglementet, davidsstjärna, minoritetssamhälle, civilförsvarsövning, sekulär, sabbat, synagoga, kippa, jiddisch, integrationsprojekt, pogromer, desertör

Introduktion innan ni tittar på programmet

Inled förslagsvis med en genomgång i klassen kring frågorna:

1. Vad är en nationell minoritet?
2. Vad innebär det att tillhöra en nationell minoritet?

Fortsätt med en brainstorm eller en diskussion med historiska kartor som underlag:

Under vilka perioder har det kommit många judar till Sverige? Varför? Vad känner eleverna till om den nationella minoriteten judar, deras språk och kultur? Är det någon i klassen som har rötter från det judiska eller känner någon som har det? Varifrån?

Efter att ni har tittat på programmet

QUIZ

Du hittar quizet på startsidan. Det innehåller tre kunskapsfrågor med tre svarsalternativ.

DISKUSSION

1. Vad vill Rebecka få veta om sin släkt? Vad är hon nyfiken på? Varför?
2. Vi stod säkert på första plats på listan om tyskarna hade kommit hit, säger Rebeckas farfars syster Inger. Vad menade hon med det? Hur var det i Sverige under andra världskriget? Hur var det för Inger? Vad var hon rädd för? Vad kände hon till om vad som hände i Europa?
3. Ska Rebecka stoppa undan sin davidsstjärna eller inte, vad tycker du? Varför?
4. Vad tror du har hänt Rebeckas mamma?
5. Var kommer Rebeckas släkt ifrån?

TA REDA PÅ

1. Vad symboliserar en davidsstjärna? Hur har den använts genom tiderna?
2. Varför kom judar till Sverige på 1700-talet? Varför fick de bo på Marstrand? Var fick de inte bo? Varför?
3. Vad innebar judereglementet?

FÖRDJUPNING

Beskriv integrationsprojektet. Vilka judar bodde på Klippgatan? Varför? När kom de? Hur gick det för dem?

TÄNK VIDARE

Förutom de nationella minoriteterna finns det många andra språk- och kulturgrupper i Sverige. Vilken/vilka av dem tror du skulle kunna bli nationella minoriteter i framtiden? Förklara varför tror du att just den/de grupperna kommer att bli nationella minoriteter.